

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών

Παιδαγωγικά

Ενότητα Α: Διασάφηση βασικών παιδαγωγικών
εννοιών

Ζαχαρούλα Σμυρναίου

Σχολή Φιλοσοφίας

Τμήμα Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας

Σκοποί ενότητας

Εννοιολογική προσέγγιση των βασικών εννοιών της Παιδαγωγικής, όπως: Αγωγή, Εκπαίδευση, Μόρφωση, μάθηση, διδασκαλία, μόρφωση και κατάρτιση.

Περιεχόμενα ενότητας

- Εισαγωγή στις βασικές έννοιες Διδακτικής
- Εισαγωγή στις βασικές Παιδαγωγικές έννοιες
- Παιδαγωγικά Φιλοσοφικά ρεύματα

Εισαγωγή στις βασικές Παιδαγωγικές έννοιες

Ο όρος «Ανάπτυξη»

- Βιολογικά ο όρος ανάπτυξη σημαίνει προοδευτική εκδίπλωση και παρουσίαση των κληρονομικών χαρακτηριστικών, γνωρισμάτων ιδιοτήτων, προδιαθέσεων που βρίσκονται αρχικά κρυμμένα και σε σπερματική κατάσταση (προκαθορισμός).
- Ψυχολογικά ως «Ανάπτυξη» θεωρείται η προοδευτική επανεμφάνιση παλιών και γνωστών προγονικών χαρακτηριστικών κατά τη σταδιακή ψυχοπνευματική ολοκλήρωση του νέου ανθρώπου (Αναπτυξιακή ψυχολογία)¹

1. Κουτσούκος Α. & Σμυρναίου Ζ. (2007): «Γνωστική Ψυχολογία και Διδακτική: Η συμβολή του Jean Piaget στη σύγχρονη παιδαγωγική και διδακτική σκέψη», Εκδόσεις Ηρόδοτος, Αθήνα, σελ. 255.

Ο όρος «Εξέλιξη»

- Βιολογικά σημαίνει την τροποποίηση και μεταβολή των μορφών και καταστάσεων που προϋπάρχουν, την εμφάνιση νέων γνωρισμάτων κ.λ.π.
- Ψυχολογικά ως «Εξέλιξη» θεωρούνται οι μεταβολές και διαφοροποιήσεις που επέρχονται σε σύγκριση με ανάλογες μορφές και καταστάσεις που προϋπάρχουν, κατά τη διάρκεια του κύκλου της προοδευτικής ολοκλήρωσης του ατόμου και όχι εις την ολοκλήρωση «καθ' εαυτήν» (Εξελικτική ψυχολογία)¹

1. Κουτσούκος Α. & Σμυρναίου Ζ. (2007): «Γνωστική Ψυχολογία και Διδακτική: Η συμβολή του Jean Piaget στη σύγχρονη παιδαγωγική και διδακτική σκέψη», Εκδόσεις Ηρόδοτος, Αθήνα, σελ. 255.

Σύγκριση

- Ο όρος «Ανάπτυξη» υποδηλώνει μια προκατάληψη υπέρ του Κληρονομικού προκαθορισμού των χαρακτηριστικών ενός ατόμου που έρχεται στη ζωή. Αντίθετα ο όρος «Εξέλιξη» υποδηλώνει μια υπεραξιολόγηση των εξωτερικών γνωρισμάτων της ανάπτυξης.

Ο όρος «Γένεση»

- Ο όρος «Γένεση» είναι ένας συγκερασμός των όρων «Ανάπτυξη» και «Εξέλιξη». Ο όρος «Γένεση», έχει κάποια διαχρονικότητα που σημαίνει ότι στην προοδευτική διαμόρφωση της προσωπικότητας συμβάλλουν μαζί:
 - ο έμφυτος κληρονομικός παράγοντας που προκαθορίζει τα όρια των αναπτυξιακών δυνατοτήτων του όντος και
 - οι απροσδιόριστες επιδράσεις του περιβάλλοντος που επεμβαίνουν στην διαμόρφωση της συγκεκριμένης πορείας και προοδευτικής ολοκλήρωσης της προσωπικότητας οι επιδράσεις του περιβάλλοντος συντελούν στο να εμφανιστούν νέα γνωρίσματα που δεν απαντώνται σε προγενέστερες μορφές (Γενετική ψυχολογία).

Αγωγή

- Αγωγή είναι η επίδραση που ασκούν στη διαμόρφωση της προσωπικότητας του ατόμου διάφοροι παράγοντες του περιβάλλοντος μέσα στο οποίο ζει. Η επίδραση των παραγόντων αυτών μπορεί να είναι σκόπιμη και συνειδητή (π.χ. αγωγή που ασκείται από τους εκπαιδευτικούς φορείς) ή τυχαία (π.χ. επίδραση τυχαίων γεγονότων, καταστάσεων ή προσώπων).

Εκπαίδευση

- Εκπαίδευση είναι η θεσμοθετημένη αγωγή, η οποία περιλαμβάνει τη συνειδητή, συστηματική και σκόπιμη μετάδοση γνώσεων από κάποιον που τις κατέχει προς κάποιον που τις αγνοεί, καθώς και η καλλιέργεια στο εκπαιδευόμενο άτομο ποικίλων δεξιοτήτων από κάποιον έμπειρο στον αντίστοιχο τομέα.

Η διαδικασία αυτή λαμβάνει συνήθως χώρα σε ειδικά ιδρύματα που διαθέτουν το κατάλληλο προσωπικό και λειτουργούν σύμφωνα με καθορισμένους κανόνες (εκπαιδευτικά ή σχολικά ιδρύματα).

- Τυπική, Άτυπη, Δια-βίου Εκπαίδευση

Μάθηση (1)

- Μάθηση είναι η μόνιμη τροποποίηση της συμπεριφοράς. Αγωγή και εκπαίδευση προϋποθέτουν την πραγματοποίηση μάθησης. Η διδασκαλία δεν συνεπάγεται υποχρεωτικά μάθηση. Μάθηση μπορεί να πραγματοποιείται και χωρίς διδασκαλία
- Τα «σχήματα» είναι μικρές ή μεγάλες μονάδες επίγνωσης και επικοινωνίας του οργανισμού με το περιβάλλον (όπως είναι τα συμπλέγματα). Είναι ένα είδος «μάθησης» όπως το $S \rightarrow R$ των συμπεριφοριστών αλλά πολύ πιο πολύπλοκο από μια απλή απάντηση (R) σ' ένα αρχικό ερέθισμα (S).

Μάθηση (2)

- Οι Συνειρμικές θεωρίες (Pavlov, Thorndike, Skinner, Watson) πιστεύουν ότι η μάθηση συνιστάται στον δημιουργούμενο δεσμό ανάμεσα σ' ένα (ελεγχόμενο) ερέθισμα (S) και μια αντίδραση (R) δηλ. E-A ή E-O-A.

Μορφολογική Ψυχολογία (1)

- Κατά την Μορφολογική Ψυχολογία η μάθηση συνίσταται σε άμεση κατανόηση είτε με διαίσθηση και ενόραση, είτε με άμεση αντίληψη των μερών ενός όλου που στην αρχή τουλάχιστον είναι ασαφές, συμφωνά με την πνευματική εμπειρία του ανθρώπου που είναι οργανωμένη σε μορφές (GESTALTE).
- Η Μορφολογική Ψυχολογία επισημαίνει :
 - a) την κατάσταση που βρίσκεται το άτομο κατά τη μάθηση,
 - b) την ωριμότητα του ανθρώπου που είναι αποτέλεσμα εσωτερικών και εξωτερικών επιδράσεων,
 - c) τους όρους «μέσα» στους οποίους πραγματοποιείται η μάθηση.

Μορφολογική Ψυχολογία (2)

- Οι Κονστρουκτιβιστικές απόψεις του Piaget υιοθετούν στο χώρο της εκπαίδευσης τις ενεργητικές μεθόδους διδασκαλίας και κατά συνέπεια την μάθηση με κατανόηση, εφεύρεση ή ανακάλυψη.

Διδασκαλία

- Διδασκαλία είναι το κύριο μέσο με τη βοήθεια του οποίου πραγματώνεται η εκπαίδευση.
- Περιλαμβάνει το σύνολο των ενεργειών που εκτελεί ο διδάσκων, στόχος των οποίων είναι η πρόκληση μάθησης. Μεταξύ των ενεργειών αυτών την κύρια θέση κατέχει η μετάδοση με τη βοήθεια του προφορικού λόγου των γνώσεων και της εμπειρίας του διδάσκοντος στους διδασκόμενους.

Μόρφωση

- Μόρφωση είναι η πνευματική καλλιέργεια του ανθρώπου (η μορφοποίηση του πνεύματος - *formatio animi*) με στόχο την ανύψωση και την ανάτασή του.
- Άλλοι ορίζουν τη μόρφωση «ως τη συμμετοχή ενός επί μέρους ανθρώπου ή μιας ομάδας εις την πνευματικότητα του κόσμου όλου, την οποία συμμετοχήν ή έχει ήδη παρουσιάσει ή προορίζεται να πράξει εις το μέλλον».

Παιδεία

- Παιδεία = πνευματικός πολιτισμός ως αποτέλεσμα συστηματικής άσκησης και καλλιέργειας (παιδεύω > παίδευσις > παιδεία). Ο όρος παιδεία είναι εννοιολογικά ευρύτερος του όρου εκπαίδευση.

Κατάρτιση

- Νεότερος όρος που υποδηλώνει τη σύντομης διάρκειας εκπαίδευση, η οποία αποσκοπεί στην προετοιμασία του ατόμου για την άσκηση ορισμένης επαγγελματικής δραστηριότητας ή στη βελτίωσή της.
- Μπορεί να παρέχεται είτε σε ειδικά κέντρα ή ινστιτούτα κατάρτισης είτε στο χώρο εργασίας.

Τέλος

Εισαγωγή στις βασικές Παιδαγωγικές έννοιες

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στο πλαίσιο του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «**Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Πανεπιστήμιο Αθηνών**» έχει χρηματοδοτήσει μόνο την αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

Σημειώματα

Σημείωμα Ιστορικού Εκδόσεων Έργου

Το παρόν έργο αποτελεί την έκδοση 1.0.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Εθνικών και Καποδιστριακών Πανεπιστημίων Αθηνών, Ζαχαρούλα Σμυρναίου. «Παιδαγωγικά, Διασάφηση βασικών παιδαγωγικών εννοιών, Εισαγωγή στις βασικές Παιδαγωγικές έννοιες». Έκδοση: 1.0. Αθήνα 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://opencourses.uoa.gr/courses/MATH18/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά, Μη Εμπορική Χρήση Παρόμοια Διανομή 4.0 [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>

Ως **Μη Εμπορική** ορίζεται η χρήση:

- που δεν περιλαμβάνει άμεσο ή έμμεσο οικονομικό όφελος από την χρήση του έργου, για το διανομέα του έργου και αδειοδόχο
- που δεν περιλαμβάνει οικονομική συναλλαγή ως προϋπόθεση για τη χρήση ή πρόσβαση στο έργο
- που δεν προσπορίζει στο διανομέα του έργου και αδειοδόχο έμμεσο οικονομικό όφελος (π.χ. διαφημίσεις) από την προβολή του έργου σε διαδικτυακό τόπο

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.

Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων

Το Έργο αυτό κάνει χρήση των ακόλουθων έργων:

Εικόνες/Σχήματα/Διαγράμματα/Φωτογραφίες

